نجف و پریزاد داستانی

عاشیق ادبیاتی

علیرضا ذیحق

نجف و پریزاد داستانی

عاشیق ادبیاتی

ائشیدیب یازان : علیرضا ذیحق

الکترونیکی نوسخه : **1393**

alirezazihagh@gmail.com

نجف داستانیٔ

علیرضا ذیحق

ائشیت‌گینن ایکی تاجیردن کی بیری ایصفهاندادیٔر بیری بئهبهاندا. ایصفهان‌لا بئهبهانـئین آراسیٔندا بیر «الخاچ چیمه‌نـی» واٚر کـی، تـاجیرلرین دوٚشـرگه یٖـئریدیر. تاجیرلر اوٚردا دوٚشوٚب دینجه‌لرلر. ایصفهان تاجیری‌نین آدیٔ محمّـد سـوٚوٚداگردی وٚ بئهبهانلیٔ تاجیرین آدیٔ احمد سوٚوٚداگر. اوٚنلار هر ایکیـسی اوٚز شـهرلریندن مـال‌ـ ماتاح توتوب تیجارت اوٚچوٚن سـفره چیٔخیٔـب‌لار. الخـاچ چیمـه‌نینـده بـونلار بیرـ بیرلرینه راست گلیب محمّد تاجیرین اوٚدـ اوٚجاقیٔ آشپازخاناسیٔ حاضیٔر اوٚلـدوغونا گؤره احمد سوٚوٚداگری اوٚز چادیٔرئنا دعـوٚت ائـدیر. دئـیٔیر:«سـیزین هلـه خوٚردـ خوٚره‌یٖیز حاضیٔر اوٚلاناجان، بوٖیـورون بیزه قوناق اوٚلون، آداملاریٔز داها بئله!» یٖـئمک، ایچمک، وٚحدت، صوٚحبت، کئـیٔفییّت؛ هر ایکی تاجیر چکیلیب‌لر بیر طرفه مـشغول اولدولار صوٚحبته. یٖـوٚک‌لریندن، واٚرلاریٔنداان وٚ هـارا گئتـدیک‌لریـندن سـوٚز آچیٔـب اوٚرک سیرلرینی ده گیزله‌ده بیلمه‌دیلر. بیری بیریندن خبـر آلیٔـر کـی بـو قـده‌ر مـال، دوٚوٚلت وٚ ثروٚتنن اوٚلوب کی بیرزاددان کورلوق چکه‌سن؟! محمّد سـوٚوٚداگر باشـیٔنیٔ

آشاغیٛ سائیب دئییر:« ثروت طرفیندن یوٚخ آمما...» احمد سوٚوداگر سوروشدو:« آمماسیٛ ندیر؟»

دئدی:« آمماسیٛ بوردادیر کی، مندن سوٚنرا یوردومدا چیراق یاندیران یوٚخدور.» احمد سوٚوداگر بوٚ سوٚزدن توتولوب اوٚز دوٚنده‌ردی کی من ده سنین تاییٛنام. بیر نئچه گوٚن بیر یئرده قالدیٛقدان سوٚنرا، مال- ماتاح‌لاریٛنیٛ بیر— بیرلرینن عوٚض ائدیب دئدیلر: «سنین کی ایصفهانلیٛق‌دیٛ منیم کی بئهبهانلیٛق، تحوٚیل - تعوٚیض ائدیب حئساب کیتابیٛمیٛزا یئتیرک کی بو اوزونلو یوٚل‌دا کیسه‌میزده قالسیٛن.» احمد تاجیر ایله محمّد سوٚوداگر خلوٚتده ائتله‌شیب دئییب - دانیٛشماقدادیٛلار کی، موٚولای موٚتّقین دروٚیش لباسیٛندا حاضیٛر اوٚلور. پیشخیدمت‌دن ایسته‌ییر کی، تاجیر باشیٛلارا خبر گوٚتوٚرسوٚن کی بابا دروٚیش اوٚنلاریٛ گوٚرمک ایسته‌ییر. پیشخیدمت تاجیرلردن ایجازه آلیٛب بابادروٚیش گیریر چادیٛرا وٚ دروٚیش‌لر اوٚنون ائحتیرامیٛنا آیاغا قالخیٛب گوٚروٚرلر کی، بیر عرب‌دیر اوٚزوٚندن نور فغان ائیله‌ییر. بو دروٚیشی ایندی‌یه‌جن گوٚرمه‌دیک‌لرینه گوٚره، تعجّوٚبه دالیٛب بوٚیور— بوٚیور دئییب یوخاریٛ باشا آلدیٛلار. محمّد سوٚوداگر دئدی: «بابا دروٚیش بیزیم اوٚچوٚن امرینیز اوٚلسون! نه ایسته‌رسن بوٚیور پئشکئشین اوٚلسون!»

بابادروٚیش دئدی:«بیزیم موٚرشیدیمیز سیزین اوٚچوٚن بیر توٚحفه گوٚنده‌ریب.» الینی آتیٛب جیبینه بئهیشت آلمالاریٛندان بیرینی چیٛخاردیٛب وئریر تاجیرلره وٚ «بو آلمانیٛ یاریٛدان بوٚلوٚب هر ایکی‌نیز اوٚز حلال‌لاریٛزلا مئیل ائسته‌نیز آللاه تاعالا سیزه اوٚولاد کرامت ائله‌ر» دئیه هر ایکسی‌نین گوٚزوٚندن قئیب اوٚلدو. تاجیرلر سانکی یوخودا ایدیلر بیردن آییٛلدیٛلار. آیریٛلمامیٛش‌دان آلمانیٛ بوٚلدوٚلر. آلمانیٛ بوٚلدوٚکده قیٛزارمیٛش قیٛرمیٛزیٛ طرفی دوٚشدوٚ احمد سوٚوداگره وٚ ساریٛ نیسبت طرفی دوٚشدوٚ محمّد سوٚوداگره. خالیق عالمین کرم دریاسیٛ جوٚشا گلیب احمد سوٚوداگره بیر قیٛز

وئردی محمّد سوْوداگره بیر اوْغلان. محمّد سوْوداگر ائل ـ تایفاسینیٚ یئغیب باشینا اوْغلونا بیر آد ایستیر سئچسین. ائل تایفا دئدی: «بوْ اوْشاق چوْن بئهیشت آلماسیندان خلق اوْلوب آدیٚ چکر اوْ یئره کی نجف پادشاهیٚنا عیبارت‌دی. آدی اوْلسون نجف!»

ائشیت اوْ طرفدن کی، احمد سوْوداگرده بوْتوْن قوْهوم ـ اقریباسینیٚ یئغیب دوْوره‌سینه ایستیر قیٚزیٚنا آد قوْیسون. قیٚزیٚن بیر دایه‌سی وار ایدی گوْنش آدیٚندا. اوْ دئدی: «چوْن بوْ بئهیشت آلماسیندان خلق اوْلوب ذاتیٚ چکر پریزادا. آدیٚن قوْیون پریزاد.» نجف‌له پریزاد بیرـ بیریندن خبرسیز هره‌سی بیر اؤزگه یورددا، مشغول اوْلدولار مکتبهـ درسه وْ زامان اوْنلاریٚ چاتدیٚریٚر حددی تکلیفه!

ائشیت کیمدن؟ محمّد سوْوداگردن کی، یاواش ـ یاواش عؤمرؤ یئتیریر باشا. ایستیر دار ـی دوْنیانیٚ ویدا ائتسین. آدام گؤنده‌ریر نجفین دالیٚسیٚنا کی ایندی اوْن سکگیز یاشیٚنداديٚ. اوْغلو نجف سلام وئریب دئییر«آتاجان امرین نه‌دیر». آتاسیٚ دئییر:« اوْغول سنه وصیّتیم وار. من بیر کیشی‌نن سؤز وئریب سؤز آلمیٚشام. اوْ دا سنین عمین‌دیر. آدیٚ احمد سوْوداگر اؤزؤ ده بئهبهان شهرینده. اوْنون بیر قیٚزیٚ وار سنیٚن عمی قیٚزیٚن. اوْغول سنی یوخاریٚدا آللاها، آشاغیٚدا توْپلادیٚغیٚم زنگین بیر ثروته تاپشیٚریٚرام. عمی قیٚزیٚن آلیٚب منی سئوْیندیرمه‌لی‌سن. اگر ایسته‌یه‌سن اوْنو آلمایاسان اوْ دوْنیایه گلدیکده منیم یانیٚما اوْزوْ قارا گله‌رسن!» نجف آتاسیٚنا سؤز وئریب باش اوْسته دئیه‌رکن محمد سوْوداگر ده دوْنیادان کوْچدوْ.

احمد سوْوداگر ده بوْ طرفدن همن حالـ قضیّه‌نی باشقا بیر تهر قیٚزیٚنا آنلادیٚر کی، سنین ایصفهاندا بیر عمی اوْغلون وار نجف‌آدیٚندا. سن اوْنونکوسان. اوْ دا سنین کی. مبادا ـ مبادا آیریٚ بیریسینه گئده‌سن!

ماجرا نه اولاجاق!؟ ائشیدک ایصفهانئین تاجیرلریندن کی، شهرین بؤیۆک تاجیرباشی‌سی محمّد اؤلدۆکدن سونرا بؤیۆک‌سۆز قالئیب‌لار. نئجه دئیه‌رلر بیر آدامئین اۆزۆنه مین آدام چؤرک یئیه‌ر. محمّد سوداگرین واختسئز دۆنیادان گئتمه‌سی چوخلارئین پریشان ائدیب باشی پوزوق قالئیب‌لار. توپلانئیب قرارا گلیرلر کی، محمّد سوداگر گئتسه ده اوغلو نجف یئترینده‌دیر. ساواد دئسه‌ن وارئیدی، کمال- ادب دئسه‌ن بیزدن آرتئیق‌دی و ثروت ده کی ماشاالله زنگینلیئی سای- حئسابا گلمز. اؤز ایچ‌لرینده اونو آغ ساققال قرار وئریرلر. نجفی چاغئرئرلار مجلیسه و تاجیرلر، نیّت و مقصدلرینی آنلادارکن نجف قبول ائله‌میر. دئییرلر:«آغ‌ساققال‌لئق اینسانئین یاشی‌نئین بؤیۆک- کیچیک‌لیئینه دئییل! معریفت و باشارئق آیری بیر شئی‌دیر. بیزلرسنی اؤزۆموزه تاجیرباشی سئچمیشیک و سنین امرینده‌ییک!»

گۆن او گۆندۆ تاجیرلر مال- ماتاح توتورلار گئده‌لر بئهبهانا. نجف، آتاسی‌نئین اؤز دستخطی ایله یازدئغی وصیّت‌نامه‌نی ده گؤتۆرۆب بئهبهانا ساری یولا دۆشۆرلر. چوخ گئدیب آز گئده‌ندن سونرا چاتئرلار بئهبهانا. چۆن تاجیرلر وارید ایدیلر، هره‌سی اؤز مۆشتریسین تاپئیپ یۆک - یاپ‌لارئنی کاروان‌لاردان یئندیریبن ساتماغا باشلائیرلار. اۆز دولاندئرئرلار نجفه‌کی به سن ساتمایاجاقسان؟ دئدی:« من اؤز باشئنا بیر ایش گؤرمه‌رم. احمد آدلی بیر عمیم وار بۆردا منیم. ایستیرم اونون الی‌نن اولسون! عمیم احمد سوداگرین ائوینی تانئیمادئغئما گؤره کیم بلددی منه یول گؤسترسین.» تاجیرلر«تاجیرباشی ساغ اولسون» دئیه ایکی نفری سئچیب احمده بلدچی ائتدیلر.

احمد سوداگرین منزیلینه چاتدئقدا، پیشخیدمت گلدی قاپی‌یا. سلام، علئیک السلام. اؤزۆنۆ تانئیتدئرئیب وارید اولدو ایچری‌یه. آتاسی‌نئین «دستخط»ین عمی‌سینه تقدیم ائدرکن عمی‌سی نجفی باسدی باغرئنا.- «اوغول کئفین نئجه‌دی،

هاردان گلیب‌سن، هاراٰیا گئدیرسن»- دئــیه آتاسـئندان سوْروشـدو. نجـف باشـئنئ سالدئ آشاغئ کی، باشئن ساغ اوْلسون آتام رحمته گئتدی.

اوْ کــی، آنلایــان آدام‌دئ آدامــا دیلــدارلئق وئــره‌ر. احمــد ســوْوداگر اوْز دوْلاندئردئ:« اوْغول صبرین اوْلسون. هر کس اوْز نوْبه‌سـینده گئتمـه‌لـی‌دی. آتـان گئتسه ده من کی گئتمه‌میشم. من ده سنه آتاٰیام. اوْره ئینی هئچ دارئخدئرما!». ئئمک، ایچمــک، وحــدت، صــوْحبت ســوْنرا- «اوْغــول ماتــاحئن هــاردادئ؟»- دئـــیه کاروانساراـئن آدرئسین آلئب قوْزاندئ کی، سن ایلش من ساتئب گلـه‌رم. احمـد سوْوداگر نجفین مال ـ ماتاحئن ساتـئب پوللارئنئ قائـتاردئ و چئخدئ بازارا کـی، قوْناق‌لئق اوْچوْن تداروْک گؤرسوْن.»

ائشیت کیمدن قـئزدان کی، عیبارت‌دی پریزاددان. دایه‌نن بیرلیکـده ایچـری گیردیکده گؤردوْ قوْناق وار. پریزاد پنجره‌دن باخدئقدا گـؤردوْ بیـر جـاوان. جـاوان دئـئیره‌م ها! نه اینکی اوْمباسئ باتـئق، قوْلاغئ یاتئق. سـانکی ئـوسیفــی کنعـان‌دئ؛ آللاه باجادان سالئب. قـئز بیر گؤیـئوْلدن مین گؤیـئوْله ووْرولدو جاوانا. قـئز موْقیّـد ایدی، اوْز دوْلاندئردئ دایه‌یه: «دایه قوربانـئین کـسیللم، گئـدک بیـر قوْناغـا خـوْش گلدین ائله‌ئک.» دایه دئدی: «عجله نه‌دیر گئده‌ریک دا.» قـئز باخـدئ گـؤردوْ سـن اوْله‌سن دایه‌نـین گئتمه‌یه هئچ خئیالئ ئـوْخدو. گؤرک قـئز دایه‌یه نه دئـئیر:

دوْلانـنام باشئـنا دایـــه   ئـوْلا دوْش باشلا گئده‌لیـم
گوْنش اوْزوْن بنزه‌ر آیه   ئـوْلا دوْش باشلا گئده‌لیـم
کنیزیم اوْلما باغرئ داش   گل منیله سن اوْل ئـوْلداش
سن خانـئم اوْل من قاراواش   ئـوْلا دوْش باشلا گئده‌لیـم

دایه گؤردۆ قیز ائله قیزاریب پولاد تکین، ایستیر آغلاسین: «گؤزه‌للر آغلارسا یئنددی ایل نه گؤیدن یاغار نه یئردن بیته‌ر! سن دئیه‌ن اولسون.»- دئیه ایچری گیرمه‌یه حاضیرلاشارکن گؤرک سؤزۆن قالانین پریزاد نه جوّر قورتاریر:

عاشیق‌لر مطلبه یئتسین   سئیراغیب آرادان ایتسین
پریزاد یوسیفه چاتسین   یوْلا دوْش باشلا گنده‌لیم

پریزادلا دایه یاواش- یاواش گلیرلر نجفی گؤرمه‌یه و نجف ده دالیب‌دیر اوزاق خیال‌لارا. و وطن گؤزۆنۆن اوْنۆندن کئچرکن آرزو ائدیر کی، کاش دده‌م ساغ اولایدی. قیز ایچری گیریب سلام وئره‌رکن اوزۆنۆ ایتیریب چادیرا باشیندان سیپیرلندی. نجف باشینی قوْغزاییب سلام آلدیقدا گؤردۆ ائی دادـ بیداد ائله‌بیل بولود چکیلدی آی طوْلو ائتدی. «بیر بئله ده گؤزه‌ل اولار! کاش نولایدی، نولایدی بوْ عمی قیزیم اولایدی.» دئیه قیز نارین- نارین صؤحبت ائدرکن خوش گلدین دئییب ائشیه چیخدی. احمد سوْداگر بازاردان گلیب گئجه‌نی ضییافت وئره‌رکن اوغلانلا قیز بیر- بیرلرینی تکرار گؤره‌رکن عمی‌اوغلو- عمی قیزی اولدوقلارینی آنلادیلار. قیز، گۆنۆ او گۆندن مدرسه‌نی تعطیل ائدیب اوتوردو ائوده. آخور آلچاق یئر یومشاق بئله یئم‌دن کیم کئچر آخی! هر ایکی سئودالی مشغول اولدولار صؤحبته آخشاما قده‌ر. قدیم‌لر رسم ایدی، هر ایکی جاوان هم قیز، هم اوغلان صؤحبت‌له‌شردیلر. گؤیئول‌لری بیرـ بیرلرینی توتسایدی آل - وئر ائده‌ردیلر. توتماسایدی دئیه‌ردیلر آل- وئریمیز اولمادی، بیتمه‌دیک. ایندی کی زامان کیمی دئییل‌دی کی، اوزاقدان ـ اوزاغا دئیه‌سن فیلان کس‌دن اوتور اولورم. آلاسان آپاراسان زحمته دوشه‌سن. اصلی ـ فرعینه یئتیشمه‌یه‌سن هئچ! بیرـ بیرلری‌نین سۆتونه- ذاتینا بلد اولمادان ائولن‌مزدیلر هئچ!

گۆن‌لرین بیری احمد سوٚداگر اوٚز دوٚلاندیردیٔ اوٚغلانا کی، عمی قیٔزیٔن‌دان خوٚشون گلدی! نجف باشیٔنیٔ سالدیٔ آشاغیٔ کی -«پریزاد کوٚنلوٚموٚن سولطانیٔدیٔـر وٚ آتامیٔن وٚصیتی کی اوٚنلا ائـوٚله‌نم». آمما قالدیٔ کی، عمی‌سینه نـه جـوٚر دئـیٔه اوٚنـو ایصفهانا آپاراجاغام. سئـوٚگیسی پریزادلا دوٚلاشارکن اوٚرک سوٚزلرینی بئله آنلاتدیٔ:

ائیـوٚانیٔ صـفالیٔ، نقـاشیٔ تـزه آیـنابند اوٚتـاقدا گرک یٔـارگزه
لومولار تپ‌تزه هرزاد خوٚشمزه آلماسیٔ هئـیٔـوٚاسیٔ نار ایصفهاندا

قـیٔز بوردا آغلادیٔ. گوٚردوٚ سئـوٚگی اوغرونـا وٚطـن‌دن آیٔریٔلمالیٔـدیٔ. عمـی اوٚغلوسونا بئله دئدی:

عشقین سمندینی مینیب چاپارسان سیٔـنیٔـق ـ سققت گوٚیٔـوٚل‌لری یٔاپارسان
گئدر اوٚلسان پریزادیٔ آپار سن یٔـئتیش‌سین عشقینه بوٚ شیرین جان دا

ایندی گوٚره‌ک نجف نه دئـیٔیر:

حوٚسـنوٚن ملاحتیـندن نه‌جوٚر دوٚیٔـوم توتارام دستیندن بوغوم به بوغوم
نجف دئـیٔه‌ر بیزلر اوٚلاق قوٚل‌ـ بوٚیٔـون گئده‌ک کامی دیلیـن آل ایصفـهاندا

هر ایکی سئـوٚگی سوٚزلرینی تاماما یٔـئتیریرلر. گوٚن‌لـر دوٚلاشـارکن گـوٚن اوٚ گوٚن دئـیٔیل، زامان اوٚ زامان دئـیٔیل. ائشیت‌گیلن کیمدن ایـصفهان تاجیرلریـندن کـی یٔـئنه مـال‌ــ ماتـاح توتـوب‌لار بئهبهـان شـهرینه. بـاش نجفـین، بـاش ایـصفهان تاجیرلری‌نین. تاجیرلر نجفه بئله دئـیٔیرلر: «آ نجف، بو قـده‌ر قوٚنـاقلیٔق اوٚلمـاز! آتـان دوٚنیٔادان گئدیبسه ده ائل ـ تایٔفا، آنا‌ـ باجیٔن یٔـوٚلونو گوٚزه‌تله‌یٔیر. یٔـئغیٔش توٚپلان کـی بودفه بیز ایله گئدک.»

نجف حال‌ـ قضییه‌نی احمد سوٚداگره دانیٔـشیٔب اوٚ ایـصفهان تـاجیرلرینی یٔـئغیٔر باشیٔنا کی، منیم داری دوٚنیٔـادا تکجه بیر قـیٔزیٔم وٚار اوٚنا دا گرک توٚیٔ ائله‌یٔـم. نجف ده ایصفهاندا اوٚزوٚنه تـوٚیٔ ائلـه‌ر اوٚزوٚ بیلـر، ائلـه‌مـز ده اوٚزوٚ بیلـر. ایـصفهان

تاجیرلری بیر طرفده صف چکیرلر؛ بئهبهان تاجیرلری بیر طرفده و بؤیۆک بیر تۇی دۆیۆن توتولور. شنلیک و چالئیب ـ چاغئیرمالار سۇنا یئتدیک‌ده همن گۆندۆ کی، ایستیرلر هرزادئ ۇورسونلار کاروانلارا دۆشسۆنلر یۇلا. قئیز کجاوه‌دن کی باخدئ گؤردۆ بۆتۆن دوست، دایه، کنیز و تانئیش هامئسئندان آیرئلئر.

وطن یاخشئ‌دئ کؤینک کاتان یاخشئ‌دئ
قۆربت گۆلیستان اۇلسا یئنه وطن یاخشئ‌دئ

قئیز باخدئ سن اؤلمه‌یه‌سن دوست، قوهوم، رفیق، کنیز، دایه هامئسئ آغلائیر. آمما ائشیت کیمدن نجف‌دن. نجف ده چکیلیب بیر سمته ایپک دسمال الینده حزین ـ حزین آغلائیر و اؤز ـ اؤزۆیله بئله دانئشئر: «کاش نۇلایدئ منیم آتا دا ساغ اۇلایدئ. یاپئشایدئ سئوگی‌لیمین الیندن قۇیایدئ کجاوه‌یه! سنی یاناسان فلک منئ یاندئردئن!»

قئیزئن گؤزۆ ساتاشدئ نجفه. گؤردۆ اۇ دا آغلائیر. دئدی:« عمی اۇغلو من اؤلۆم آغلاما! من وطن‌دن آیرئلئرام، سن نییه آغلائیرسان؟» گؤزلرینده نارئن ـ نارئن یاش سۆزه ـ سۆزه یاسمن زۆلف‌لریندن بیر تئل آیئریب باغرئنا باسارکن نازنین قئیز بئله سؤیله‌ییر:

نجف داستانیٔ(۲)

علیرضا ذیحق

کئچمیش بؤلوٌمؤن خوٌلاصه‌سی:

ایصفهانلیٔ محمد سوٌداگر وٌ بئهبهانلیٔ احمد سوٌداگر بیر دروٌیشین الیندن آلدئقلاریٔ آلمانیٔ ایکی بؤلوٌب هر پاراسئنیٔ اوٌز قادئنلاریٔ ایله یئییرلر. محمد سوٌداگرین نجف آدئندا اوٌغلو، احمد سوٌداگرین پریزاد آدئندا قـئزیٔ اوٌلور. محمد سوٌداگر اؤلوٌم حالئندا اوٌغلو نجفه وصیئت ائدیر بئشیک کسمه آداخلیٔسیٔ پریزادیٔ آلسئن. نجف، آتاسیٔ رحمته گئدندن سوٌنرا، گئدیر بئهبهانا عمی‌سی احمدی تاپیر وٌ پریزادیٔ آلیر. توٌیٔ دوٌیوٌندن سوٌنرا ایستیرلر گلسین‌لر ایصفهانا؛ پریزاد وطندن آیرئلاندا اوٌره‌یی درده گلیر؛ گؤتوٌروٌر ساز- سؤزلن بو آیرئلئق دردینی بیان ائتسین. ایندی ده داستانئن قالانیٔ:

قـئز بئله سوٌیله‌ییر:

آنـا گئـده‌ر اوٌلدوم قوٌربت ائللره	خالیق بئله یازدیٔ یازئمیٔ منیم
آتام یـوٌخ، آنام یـوٌخ قوٌربت ائللرده	کیم‌لر چکه‌ر عیشوٌه نازئمیٔ منیم
قاراواٌشلار سیزده قارا باغلایئن	توٌکوٌن آل‌لاریزیٔ قارا باغلایئن
هردن ده بیر یاده سالئن آغلایئن	گؤزلی یـوردومون عالمی منیم
گؤزل‌لر سالئب‌لار اوٌزه روٌبنده	چاتدئردئن آرزوما ایلاهی سن ده
اوٌلمایایدئم خان نجفه شرمنده	سئوه‌رلر ایگیت‌لر یارئمیٔ منیم

کجاوه یاواٌش ـ یاواٌش یـوٌللانـئر وٌ گوٌنش‌آدلیٔ دایه‌نی ده وٌئریـب‌لـر پریـزادئن یانیٔسئجا. قدیم رسم ایدی کنیز ـ دایه اوٌلاردیٔ نـازنین‌لـر یانـئندا. بئهبهانـدان کؤچـوٌب

ایصفهانا طرف اؤز قوْیـوبلار. آز گلیب چوْخ گئدیب آشـیْرمالاریٔ کئچیرلـر وٚ یٚئنـیش ـ یـوْخوش‌لاریٔ آشارکن چاتـیْرلار اوْ یـیْره کی، الخاچ چیمه‌نی‌دی. نجف دستور وٚئـردی بو دوْشرگه‌ده دوْشوْب دینجه‌لرکن گئجه‌نی بوردا قالیْب سحری گئده‌جه‌ییـک. گئجـه‌نـی یـئمک، ایچمک، خورد- خوْرک‌دن سوْنرا نوْوْبـه گلیـر یاتماغـا. چـادیٔرلار «لام الیـفـلا» کیمی کئچیب بیر- بیرینه. هامیٔسیٔ ایستیراحت‌لیٔه مشغولدولار.

نجف اؤز دوْلاندیٔردیٔ تاجیرلره کی، بو گوْن نیگهبان‌لیٔق منیم بوْینومادیٔر. تاجیرلر هامیٔسیٔ یـئردن قوْغزانـیْب «آ نجف سن نییٔه؟ بیٔه بیز اؤلموْشوْک» دئدی‌لر. نجف دئدی: «آتامیٔن وٚصیٚتی‌دیر. بو چادیٔر بو قافیله منه مربوط‌دو. آللاه ائتمه‌سین اگر بو کاروانـا بیـر شیکست‌لیک گلسه منیم عوْهده‌مه‌دی». هامیٔ قبول ائله‌دی. ایندی نوْوْبه یاتماغا چاتدیٔ.

وٚاخت اوْ وٚاخت‌دیٔ کی، گئجه‌نـیٔن ایکی پاسیٔ کئچیب، اوْچوْنجوْ پاسیٔ گلمک حالیْندادیٔ. نجفی بالا- بالا یـوخو کئریٔخدیٔریٔر.اؤز-اؤزوْنه دئـیٔیر «گئدیم عمـی قیٔـزیٔم‌لا دانـیٔشماغا کی، بلکه یـوخوم قاچدیٔ». نجف یاوٚاش ـ یاوٚاش اؤز قوْیـور عمی قیٔزیٔنیٔن چادیٔریٔنا طرف. پریـزادیٔ چاغیٔریٔـب اؤرتوْیـوْ قوْغزایـیٔر. بـاخیٔر گـؤروْر عمـی قـیٔزیٔ یاتـیٔبدیٔ نه یاتـیٔب. دؤرد طرفدن یاسمن زوْلفـلر سالیٔبدیٔ آرایا اوْنـو وٚ موْشـک، عنبـر، گوْلاب ایٔیی چادیٔریٔ بوْروْیوْب‌دوْ. بیر آن دوْروخدو وٚ اوْنو نـه قیٔلیٔـق اوْیاتمـاق اوْچـوْن فیکره دالدیٔ. اوجا سسله اوْیادیٔرسام دیکسینیب ائله‌ر، دوْداقلاریٔ چاتلار یا دا منی بیردن بیره گؤروْرسه وٚاهیمه‌یه دوْشه‌ر. گرک کی، نازنان اوْیادام اوْنو.

آمما ائشیت فله‌یٔین ایشیندن کی، دئمه‌یه‌سـن پریـزادیٔن آتاسـیٔ اوْنـا بیـر دوعـا وٚئریب اوْ دوعانیٔ دا ایتمه‌سین دئـیٔـه بوْینوندان آسیٔب‌دیٔ. نجف بیـر الینـی قوْیـوب اوْ اوْزه، بیر الینی بو اؤزه، بوسه ایله ایستیر عمی قـیٔزیٔنیٔ آیـیٔلتسیٔن. بو آنـدا گـؤزوْ بیـرزادا

ساتاشیر. دؤش‌لری آراسیندان کی بیری هره‌وْش‌دی بیری اره‌زن دوعانیٔ قیرئیب قوْپاریر. آچیر گؤرسوْن نه یازیلیب. دئمه‌گینه بو دوعانین خاصییّتی‌دی هرکس بو دوعانیٔ آچیب اوْخویوب باشا چیخسا، تیلیسم جادودو بو دوعا؛ داش، قوش، پرنده، چرنده وْ هر نه نظریندن کئچیرسه موْمکندوْر اوْلا. نجف کی، پالتارلارین چیخاریب ییرینه اوزانمیشدیٔ ال اوزادیر قلم‌تراش پیچاغیٔ جیبیندن چیخاریر وْ خیار تکین دوعانیٔ آرادان یاریر. حوْروفات‌لارین باشلاییب اوْخویوب قورتول ها قورتولدا گؤزوْنده هاوا تیره وْ تار اوْلور. ایلدیریم، چن، دومان هر یانیٔ بوْرویوْر وْ نجف ده اوْلور بیر گؤیرچین. دوْشوْر گؤیرچین دوْنونا. چادیردا بویان‌ـ اوْیانا اوچارکن اوْنون شئیقئیلتی‌سینا، قیز یوخودان آییلیر. الین آتیر دوعایا گؤروْر یوْخدو. «وای دده! نوْلایدیٔ، نوْلایدیٔ الین قورویایدیٔ سنین بو دوعانیٔ یازدیغین ییرده. یاخشیٔ منی بختی قارا وْ خانه خراب ائیله‌دین»- دئدی.

قیز نئیله‌دی؟ فوْرصتی فوْوت ائتمه‌دن دست به دست گؤیرچینی ایسته‌دی توتسون. گؤیرچین الیندن چیخارکن چادیرین نفس‌کئش ییریندن اوچدو وْ قوْندو بیر آغاجین باشینا. قیز چیخدیٔ گؤرسوْن هارا گئتدی کی، سحر اوْلموشدو وْ سوچودان، چوْباندان، نؤکردن هامیسیٔ ائشیکده ایدی. قیز گؤردوْ بو وْضعیت‌ده چیخسا ائشییه نامحرم‌لر گؤره‌جک. گلدیٔ عمی اوْغلونون لیباسلارینیٔ تئز گئیدی اینینه. چوْن ایکیسی ده بیر آلمادان خلق اوْلونموشدو هئچ تانینمازدیٔ اوْنلارین اوْغلان قیزلیغیٔ. قیز «توْکوْل گؤزه گؤروْنمزه، گئدیم گؤروْم منی نجف ساناجاق‌لار یا یوْخ»- دئیه گئتدی دایه‌سی «گوْنش»ین یانینا. دئدی گؤروْم اگر گوْنش منیٔ تانیدیٔ ائل یوخودان دورمامیش باش آلاق گئدک دده‌مین وْیلایتینه. تانیمازسا اگر، باشیمین قضاسیٔ ندیر گرک کی چکه‌م.

اؤزۆن وئردی گۆنشین یانـیٔنا. گـۆنش آیـیٔلدیٔ گـؤردۆ نجـفـدی، دوروب باشیٔنـیٔن اۆستۆنده. سؤیله‌دی: «آ نجف منیم باش قولاغیم آچیٔق‌دیٔ،عایـیٔب‌دیٔ ائـشیکده اوْلـون» دئدی:

– «اوْندان هـئچ نیگـران اوْلمـا! عمـی قـیٔزی‌مـیٔن چادیٔریٔنـدان ایکـی لوْطونـو قوْوالایـیٔب توتانمادیٔم. هیرس‌دن بیلمه‌دیم نئیله‌یـیم ال آتـدیٔم قیٔلیٔنجـا وْ ریـزه‌ــ ریـزه دوْغرادیٔم. دور آیاغا بو گلین‌لیک‌لری گئیٔ هامیٔ سنی عمی قیٔـزیٔ ظـن ائتـسین گـؤرک باشیٔمیٔزا نه گلیر.»

قیٔز اوْردان چیٔخدیٔ گئتدی گؤره نجف-ین قولامیٔ قره‌قـول نـه حالـدادیٔ. اوْ دا بونو تانـیٔـیٔـیٔر یا یـوْخ؟ قره‌قول دا اوْنو نجف ساندیٔ وْ چیٔخدیٔلار داغلارا سئـیٔرانگاها. طبیعتی سئـیٔر ائله‌یرکن پریزاد کی، نجف-ین قیٔلیٔغیٔنا دوْشموْشدۆ بولودلاردان بئلـه خبـر آلیٔر:

عرش اۆزۆنده گزن پاره بولودلار	بولودلار خبریز واردیٔ یاریٔمدان؟
اۆرک تک یارالیٔ پاره بولودلار	بولودلار خبریز واردیٔ یاریٔمدان؟

قره‌قول سسلندی: «آ نجف! باغیٔشلایاسان ها مگر بولوددان آداما سس گلر. بولود نه بیلسین سنین یاریٔن هاردادیٔ؟» دئدی:

– قۆلاغ‌آس گؤر قالاییٔن نه‌دئـیٔیرم:

حسرت قالیٔم اولوسوماـ ائلیمه	بۆلبۆل تکین گۆلشنیمه گۆلۆمه
بولود قاتارلانـیٔب گئدیر ائلیمه	بولودلار خبریز واردیٔ یاریٔمدان؟

پریزادیٔن اۆره‌یینی قهرـ قۆصّه هر طرفدن چولقالارکن گؤرک داها نه دئـیٔیر:

سیز بولودلار هاوالاردا گزه‌رسیز	یـیٔرین وصف-ی‌حالیٔن گؤیده یازارسیٔز

مگر سیٔز ده وطنیزدن بئزارسیٔز　　بولودلار خبریز واردئ یارئمدان؟

قره‌قول باشئنئ توولاییٔر کی، به‌به نه قریبه شئعرلر اوخویورسان. قره‌قولون بوسایاق دائیشماسئ، پریزادئن دردئن بیر ایدی ائدیر مین. باخدئ قره‌قول باش تاپانمئیر. آئیر گؤرک قره‌قولا سازلا سؤزله نه آنلادئیر:

سحرـ سحر زولفونه شانه وورانـدا　　داغئیلار زولف اوزه هامئدان قولائ
اورکدن بیر ایگیت دیلک دیله‌سه　　آخیردا مطلبی هابولارـ بولار
زومرود دهائیندا بیر دانه گؤردوم　　صررافئین دستینده دوردانه گؤردوم
دردیمی دیل بیلمز نادانه دئدیم　　آنلاماز باشئنئ هابولارـ بولار
یاتمئیش ایدین سنی کیم یاده سالدئ　　اویاتدئ یوخودان کیم درده سالدئ
نجف ده سئوگی‌سین نه یئرده سالدئ　　آغلار فغان ائله‌ر هابولارـ بولار

گؤردو قره‌قول درد اهلی دئییل. بوراجان دا هوس‌دی بس‌دی. قاییئداق ائل ایچینه گؤرک تاجیرلر نه ایش گؤرورلر. پریزاد قره‌قولا بیرلیکده ائل ایچینه قاییئدارکن تاجیٔرلر اونون ائحتیرامئنا آیاغا قالخئب مونتظیردیلر. «نجف»ین دستورو ایله قاتار قافیله توپلانئب کاروانلار یوردا ساری یولا دوشه‌رکن پریزاد دا اورک سؤزلرینی بئله اوخویور:

منیم شانسئم ایله ایقبالئما باخ　　گئتدی قاره گؤزوم آغلارئ قالدئ
گؤزل سئودیم فرحلندیم اوجالدئم　　چکدی صبریم اوسته داغلارئ قالدئ
سحرـ سحر گئیٔدیم یارئن لیباسئن　　اوستوندن قورشاندئم زری لیباسئن
بوش‌دا قویدو گئتدی دوولت سراسئن　　ناشئ باغبان ایدی باغلارئ قالدئ
سینه‌م اوسته‌ن اوچدو، دورغو گؤیرچین　　او دوشه‌ن یئرلره اولام بیر لاچئن

یـوْل وئرین یاوْروما بولودلار قاچئین   قارلار اریسه ده داغلاریٔ قالدیٔ

سؤزلری بیتدیک‌دن سوْنرا تاجیرلری باشئنا یئیـغیب دئدی: «بئهبهاندان آیرئلماق، عمی قـئزئم اوْچوْن چوْخ نیسگیل‌لی اوْلوب گئجه گوْنـدوْز یـاش‌دیٔ کـی، گؤزلرینـدن سوْزوْر. اوْنون اوْره‌یینی سئخماماق اوْچوْن بو قراره گلمیشم کی، اوْنون کجاوه‌سینی خدم حشم‌له بیرلیکده بیر نئچه آتلی وْ قره‌قولا قوْشام کی، بئهبهانا قایـئدالار. آلـلاه کـریم‌دی، سوْنرا آنا باجئمیٔ دا گؤتـوْررەم باشـقا بیـر فوْرصـت‌ده بئهبهانـا گئـدیب اوْنـو ایـصفهانا قایـتاررام.»

گیزلینجه گوْنشه گلین پالتاریٔ گئـیئدیریب بیر مکتوب دا آتاسئنا یازئیب قره‌قـولا دستور وئردی آتلیٔلاریٔ توْپلایـئیب کجاوه‌نن بیرلیکده بئهبهاندا احمد سوْداگرگیله یـوْلا دوْشسوْن. پریزاد دا نجف قئلئغئندا کاروانلا بیرلیکده ایصفهانا ساریٔ حرکت‌ده اوْلور. بیـر موْددت‌دن سوْنرا ایصفهانا چاتـئیب هـره اؤز مـال ماتـاحئنیٔ دوْشـوْروْر. پریـزاد دا آغئنـا بوْزونا باخمادان نجف‌گیله گئـدیب آناسـیٔ اوْنـو باغرئنـا باسـئیب دئـییر: «مـوْددت‌دی گئدیبسن گؤزوْم قاپئدادیٔ. آللاه هئچ موْسلمانیٔ گؤز یـوْرغونو ائلـه‌مـه‌سـین، چتـین‌دی واللاهیٔ!»

آمما نجفین بیر باجئسی وار پوْنهان آدئندا. باخدیٔقدا گؤروْر سن اؤلمه‌یه‌سـن بـو قارداش قریبه قارداش‌دیٔ. آناسیٔ سسلندی: «قئز قاچ گل قارداشیٔنئن بوْیـنونو قوجاقلا!» دئدی:

-«آناجان ائله‌بیل همن نجف دئـییل بو.»

دئدی:

– «کۉپه‌یین یتیمی گؤزلرین کؤهنه‌لیب یا عاغلێن چاشیب. نئجه یانیٛ اوٛ نجف دئییل؟!»

ایسته‌دی قێزێنیٛ وٛورسون کی، پۆنهان دئدی: «سنه اوٛغول منه ده قارداش‌دیٛ! سئوٛینجیمدن اؤزۆمۆ ایتیریب نه دئدیییمی بیلمیره‌م!» پۆنهان قوٛلونو سالیب پریزادێن بوٛینونا اوٛ اوٛز بو اوٛزۆندن اوٛپۆر، سوٛنرا ایچری کئچیرلر.

اوٛ زامان تاجیرلر سفردن گلنده هره اؤز آدێنا لاییق شاه عابباس اوٛچون توٛحفه آپاراردێلار. بیر هفته کئچیب آمما «نجف»ین توٛحفه‌سی قالێب‌دیٛ. آناسیٛ اوٛز دوٛلاندێردیٛ دئدی: «اوٛغول تامام تاجیرلر هامێسیٛ شاه عابباس اوٛچون توٛحفه آپارێب‌لار. آتان رحمت‌لیکده همیشه سفردن گلنده شاه عابباسا توٛحفه آپاراردیٛ. سن نییه به قالێب‌سان؟ ایراددیٛ بیزه. شاه دئدیجه‌یین بیر الی اوٛد بیر الی سو. قضبی توتار اینجیدر بیزی. دئدی:

– «آنا من نه بیلیم بئله بیر ایش‌لر ده اوٛلار آخیٛ! سن بویور من ده آپارێم دا!»

خانێم‌لار قیسمتی خوٛنچایا دقیق وٛ دیقّت‌لی اوٛلار. دئیه‌جکسن نییه؟ خرج اؤزۆندن چێخمێر آخیٛ. اوٛ دورکی، قێز اؤزۆنۆ وٛئریب بازارا، دربارا لاییق هرنه وٛار ایدی آلدێق‌دان سوٛنرا، بیر خوٛنچا دۆزلتدی یوٛللادیٛ دربارا. دئمه‌یه‌سن ایصفهان تاجیرلری هامێسیٛ اوٛتوروب شاه عابباسلا بیرلیکده صوٛحبته ـ وٛحدته کی، خوٛنچانان بیرلیکده قێز گیریر ایچری. سلام وٛئرندن سوٛنرا تاجیرلرین هامێسیٛ قوٛوزانێب شاه عابباسا باخدێلار. شاه عابباس دا مجبور حالێندا اؤز یانێندا اوٛنا یئر گؤسته‌ردی.

ایئله‌شرکن وٛزیر دستور وٛئردی خوٛنچالارێن اؤرتۆک‌لرین گؤتۆرسۆن‌لر کی گؤره‌لر تاجیرلرین هدیه‌سی نه‌دیر! نوٛوبه گلدی چێخدیٛ «نجف»ین خوٛنچاسێنا. شاه گؤردۆ اصلی دردہ دیه‌ن شئی‌لر، اوٛ کی، دربارا لاییق‌دی بوردادیٛ. اوٛز توتدو تاجیرلردن

خبر آلدئ:« بو آغازاده کیم‌لردن‌دی؟ هئچ گؤرمه‌میشم تانـئیمئرام بونـو!» تـاجیرلردن بیـر نئچه‌سی قوْوْزائیب دئدیلر:« محمّد سوْوْداگرین اوْغلو نجف‌دی».

شاه قوْلونو سالئیب بوْیـنونا اوْ اوْزوْندن بو اوْزوْندن اؤپوْپ دئدی:« مین ماشاللاه ائوْلنمه‌لی اوْلوبسان ائله! آللاه آتانا رحمت ائتسین کی، چوْخ کیبـار وْ درده دیـه‌ن اینـسان ایدی!»

خوْنچالارئن اوْستوْ آچئلئب مراسیم سوْنا چاتارکن شـاه اوْز دؤنـده‌ردی وْزیـره کی، «دوْغرودان دوْغروسو منیم بو جاوْاندان چـوْخ خوْشـوم گلـدی! لیئاقـت، معریفـت، ثروْت هامئسئ جابه‌جادئ آمما افسوس ...».

وْزیر دئدی: «قوربان افسوس نه‌دیر؟»

دئدی: «افسوس بودو کی، کاش منیم بیر قـئزئم اوْلایدئ وْئره‌یدیم بو جاوْانا.»

دئدی: «سنده یـوْخدو منده وْار!»

تئزلیک‌له دربارئن قاضی‌سی حاضئر اوْلوب شـاه هـئچ دئمـه‌دی ائـوْلی‌سـن یـا سوبای؟ تکجه دئدی: «وْزیرین قـئزئن آلئرسـان یـا یـوْخ؟» پریـزاد دئمـه‌یـه بیـر سـؤز تاپانمادئ. باشئنئ سالئب آشاغئ دوْشوْنه‌رکن گؤردوْ یـوْخ دئـسه ایـشی یـاش‌دئ. الـی اوْخوناجاق! دیلیندن چئخار- چئخماز دئدی: «هرنه پادشاه امر ائتسه اوْ اوْلور! آلئرام وْ بو محبّته مینّت‌دارام.»

شاه عاباس دئدی:«بو جشن اؤزوْمه مربوط‌دو. هـم قـئز طرفینـدن وْکـیلم، هـم اوْغلان طرفیندن. شیرنی‌سی لیباسئ توْیْ خرجی هامئسئ منیم بوْیـنومادئ».

قـئرخ گوْن قـئرخ گئجه توْیْ دوْیوْن باشلائیب یـئمک- ایچمـک دیـزدن‌دی وْ گوْن اوْ گوْندوْ کی، عروس- داماد گئجه‌سیدیر. وْاخت اوْ وْاخت‌دئ کی، اوْنلارئ ال- اله

ۋئریب‌لر. پریزاد گؤردۆ نئیله‌سین نئیله‌مه‌سین نجف‌دن ده هله خبر یوْخدو. هاردا اوْلدوغوندان ۋ باشئنا نه گلدییندن خبرسیزدی. پریزاد باشلادیٔ نامازا. ۋزیرین قیٔزیٔ گؤردۆ بونون نامازیٔ قورتولمادیٔ ۋ آیاق اوٚسته دورماقدان آز قالئر گؤزلرینه قره سو ییٔنه. اوْنا گؤره ایله‌شدی گؤز تیکدی اوْنا کی، هاننان گئجدن بودورکی نامازدان قورتولا. آمما خوْروزلار بانلادیٔ ییٔنه قورتولمادیٔ. ۋزیرین قیٔزیٔ دیله گلدی کی، آ نجف بو ناماز هاواخت قورتولاجاق؟! دئدی: «منی دانیٔشدیٔردیٔن نامازیٔم پوْزولدو. گرک باشلایام تزه‌دن قیٔلام. آتامیٔن ۋصیّتی‌دیرکی، الیم الینه ده‌یمه‌میش گرک کی، ییٔددی گوٚنه‌جن ناماز قیٔلام.»

(اینشا آلله گلن بؤلوٚم‌لرده اوْخویارسیٔز کی نجف نه جوٚر تیلیسم‌دن چیٔخیٔر ۋ اوْۋچو احمدین قیٔزیٔن نه جوٚر آلیٔر ۋ گلیر پریزادیٔ بو مهلکه دن قورتاریٔر.)

نجف داستانؽ(۳)

علیرضا ذیحق

کئچمیش بؤلۆمۆن خۆلاصه‌سی:

ایصفهانلؽ محمد سؤوداگرین اؤغلو نجف، آتاسؽ رحمته گئدندن سؤنرا، گئدیر بئهبهانا اؤز بئشیک کسمه آداخلؽسؽ و عمی‌سی احمد سؤوداگرین قیزؽ پریزادؽ آلیر. تویؽ دۆیۆندن سؤنرا ایستیرلر گلسین‌لر ایصفهانا؛ یؤلدا نجف بیر تیلیسمین ائرینده بیرگؤیرچین دؤنونا دۆشۆر چاره‌سیز اوچور گئدیر همدانا دۆشۆر. پریزاد ایستیر بو قضییه‌نی هئچ کیم بیلمه‌سین نجفین لیباسلارئنؽ گئییر. چۆن ایکی‌سی ده بیر آلمادان خلق اؤلموشدولار هئچ کس تانئیمئیر. کاروان اهلینه دئییر ایکی لۆتو حمله ائله‌دی پریزادا. بیلمه‌دیم نئیله‌ییم پریزادؽ دؤغرادئیم. سؤنرا باشلائیر یؤلا داوام ائدیر. گلیر ایصفهانا نجف گیلین ائوینه. بو یاندان رسم اۆزۆنۆن شاه عابباسئن حۆضورونا تؤحفه آپاراندا شاه عابباس اؤز وزیری‌نین قیزؽ‌نؽ وئریر نجفه (حقیقتده پریزادا) پریزاد چۆن ایسته‌میر هئچ کس بیلسین، بونو آلیر آمما بو مۆشکۆل وضعییتدن چیخماق اۆچۆن گردک‌ده باشلائیر ناماز قیلماغا کی، آتامئن وصییتی‌دیر کی، یئددی گۆن ناماز قیلام. هدف ده بودور کی، نجف گله، ایش دۆزه‌له:

پریـزاد بـوردا نامـازا مـشغول اولـسون گـؤره‌ک نجـف نـه ایـش گـؤرۆر. ائشیت‌گیلن ماجرانیٔ همدائین چؤلچۆلرئینـدن چوبانلارئینـدان کـی اوۏچـو احمـدی تاپماق اۆچۆن اونو ایلیم- ایلیم [1] آختـارئیرلار. اوۏچـو احمـدین اوخونـدان گؤیـده اوچان آریٔ دا قورتولانمازدیٔ. بیر کیتابیٔ دا وار ایدی بۆتۆن تیلیسم، سئحیر وُ جادو. اونو همیشه اؤزۆینن دولاندیٔراردیٔ. اوۏچو احمده خبر وئردیلر کی، داغدا ائلـه بیـر اینیلتی- زارئیلتیٔ وار کی، مال- داوارئمیٔز دا قورخودان اورا دولانمیٔر. اوۏچـو احمـد دیک به دیک [2] بلددیر هر یئره. تیر کامائین گؤتـۆروب آتـیٔ مینـدی وُ او زامانـدیٔر کی، گۆنۆن گۆن اورتا چاغیٔ وُ یئتیشیب اینیلتی‌نین یاخئین‌لیٔغیٔنا. یاخئینا گئتدیک‌جـه ائله‌بیل آریٔ پتک‌ده سیٔزیٔلدیٔر. اوۏچو احمدین تۆک‌لری بیز- بیز اولدو. تیـر کامـانیٔ حاضیٔرلادیٔ وُ سسلندی کی این‌سن، جین‌سـن، بـشرسن، هرنـه‌سـن جـاواب وئـر. دانیٔشماسان یقین بیل کی، وئوراجاغام. نجـف گـؤیرچین دونونـدا اؤز دولانـدیٔردیٔ درگاهی نۆبۆته کی، خودایا چوخ شۆکۆر بیر بشر سسی قولاغیٔما گلـدی چاتـدیٔ. نجف دانـیٔشماغا جسارت‌لندی وُ دئدی:

دولانـنام باشیٔنا ائیٔ گلن عمی	ایمداد ائـیله قـورتار بـلادن منی
آخان سئله دؤندۆ دیده‌مین نمی	ایمداد ائـیله قورتار جادودان منی

اوۏچو احمد باخدیٔ ائیٔ داد بیداد دئـیه‌سن بونون دانـیٔشیٔغیٔندان جاواندیٔر. دست به دست کیتابیٔ چیٔخارتدیٔ. باخیٔـب گـؤردۆ گـؤیرچین دونونـا سـالیٔب‌لار بیلـه‌سین. دوعانـیٔن او بیری اۆزۆنه باخاندا گؤردۆ آللاهیٔن ایسته‌یی اولسا نیجـات یـولو وار. کامانیٔ دؤنده‌ردی ساز عوضینه سینه‌سینه وُ نجفین جاوابیٔندا گؤره‌ک نه دئدی:

دولانـنام باشیٔنا مردانه جاوان	چوخ - چوخ چتین بیر بلایه دۆشۆبسن

---

[1]- ایلیم-ایلیم: سین- سین، گیری-گیری.

[2]- دیک به دیک: قاریٔش با قاریٔش.

بیزه کؤمک اوْلسون اوْ شاهی مردان   چوْخ- چوْخ چتین بیر بلائه دوْشوْبسن

بو سؤزدن سوْنرا نجفین سیزیلتی‌سیْ بئله گلدی قولاغا:

حسرت قالدیم اولوسوما ائـلیمه   بوْلبوْل‌تکین گوْلشنیمه گوْلوْمه
جادو دئـییل من دوْشموْشم اوْلوْمه   ایمداد ائـئله قورتار بلادن منی

اوْوْچو احمد دئدی: «صبر ائله اوْغول کی، اینشاللاه قورتاررام سنی!»

گؤزلرین گؤرمه‌یه ایگیدیم دئـیه   یـالوارییب قوْیـمارام دوْشه‌سن گیره
اوْخویـوب بیر دوعا پوْفله‌رم گؤیه   چوْخ- چوْخ چتین بیر بلائه دوْشوْبسن

اوْوْچـو احمـد، نجفـین آد سانـئینیْ بیلمـک ایـسته‌رکـن قـضا قـده‌ریـنـدن سوْروشدو. نجف بئله آنلاتدیْ:

الخاچ چیمه‌نینده، چشمه باشیندا   گؤزوْنده سوْرمه‌دیر وسمه قاشیندا
نجف‌دیر آد سانـئیم جاوان یاشیندا   ایمداد ائـئله قورتار بلادن منی

اوْوْچو احمد ده اوْنون قورتولاجاغینا سؤز وئریب اؤزوْنوْ بئله تانیتدیْردیْ:

یـئریم همداندیْر احمددیر ایسمیم   دؤزمه‌دن باشلارام جادونو سیلیم
«هل اتی» سوره‌سی سیندیْرار تیلسیم   چتین آمما بیر بلائـه دوْشـوْبسن

یئـر گؤیوْ دومان بوْروْیــوْب گـؤیْ گورولـدارکن ایلـدیْریملار شـاخدیْ وْ نجف، گؤیْرچین دوْنوندان چیخیب اؤزلوْیوْنه قایـئتدیْ.

نجف همداندا احمده قوْناق‌دیْر وْ اوْنون بیر قـیزیْ وار خانلارخانیْ آدیـنـدا. ماجرادان خبرسیز ایدی. چیخمیشدیْ شیکارا. قایـئدیب، ایچـری گیرجـک گـؤردوْ کی، بیریسی وار ائله بیل چوْل بیابانـئین وحشی‌سی. نه آداما بنزه‌ییر نه حئـیوانا! بـو قـئیلیق‌دا آدام گؤرمه‌میشدی هئچ. سسله‌نیر: «آنا بو کیم‌دیـر؟» آناسـی دئـییر: «آلـلاه قوْناغیْ‌دیْر. بو گوْن قوْناق‌دیْر صاباح گئده‌جک.» قـیز دئـییر: «بئه آدام قیت‌لیق ایـدی

کی، گئدیب چۆل وحشی‌سینی قوناق گتیریب.» دئدی: «بئله‌لیئینه باخما بالام، بو چوخ یاخشی و مرغوب جاواندیر. بو گونو قالسئین صاباحی گؤنده‌ررم گئده‌ر.»

ائشیت ماجرانی کیم‌دن اوچو احمددن کی ال - آلتی اوزونو وئریب سلمانی‌نین یانینا و اوردان دا حامامچی‌نی گوروب نجفی قویور کالیسکایا یوللاییر کی، اوز- گوزونه صفا وئره. بیر دست ده لیباس حاضیرلاییر قویور قاباغینا کی، حامامدان چیخدیقدا گئیه. نجف حامامدان چیخیب اوز- گوزونه صفا وئریر و پالتارلارینی گئیدیکده ائله‌بیل اون دورد گئجه‌لیک آی ایدی طولو ائدیر. احمدله بیرلیکده ائوه قاییدیب ایله‌شدیلر صوحبته وحدته کی، قیزین گوزو بیردن نجفه ساتاشدی. دوزگون باخاندا اوره‌یندن کئچدی کی، قوناق دا دئسه‌ن ائله بئله اولار با! نه کی، بایاقکی‌نین تایی چولون وحشی‌سی. قیزین بیر گوئلو اولورسا دا مین گوئول ایله نجفه عاشیق اولدو. ائو صاحابی‌نین وظیفه‌سی قوناغا سلام وئریب خوش گلدین دئمک‌دیر. کئچدی ایچری و آتاسی‌نین حوضوروندا نجفه سلام وئردی. سحر اولجاق قیز آناسینی گوروب یاپیشدی کی، اولسه‌م ده گرک من بو اوغلانا گئدم. دئدی: «سن دئمک‌له اولماز کی، قوی آتانلا دانیشیم بلکه بیر چیخار یولو تاپدیق.»

اوچو احمدین حال- قضیه‌دن خبری اولوب نجفی یانینا چاغیردی. دئدی: «اوغول» دئدی: «بلی» دئدی: «داری دونیاده تکجه بیر قیزیم وار اونوندا گوئلو سن‌ده. قیزیمی سئویرسن اگر، بو ایش بیتسین گئتسین.» نجفین اوره‌یندن کئچدی کی، بو کیشی منی تیلیسم‌دن قورتارارکن جانیمی اونا بورجلویام. سوزونو یئره سالمامالی‌یام. او دور کی، اوزوندن گلر گلمز دئدی: «قیز گلیرسه من ده آلیرام.» آخشاماجان ایش‌لر بیتیب قاضی گلیب کبین‌لرین کسدی و هر ایکی سئوگی بیر- بیرلرینه چاتدیلار. بیر نئچه گون سونرا نجف اوز دولاندیردی خانلارخانینا

کی، یاواش- یاواش چیخیب اطرافیٔ گزه‌رکن قلبی‌میزین قوّباریٔ داغیلسین. مئهترلر ایکی آت حاضیرلاییب هره‌سی بیرینی مینیب چیخدیلار گزمه‌یه. عرب اؤز دوه‌سینی آختاران کیمی نجف ده آتین اوّزوّن چؤنده‌ردی[3] الخاج چیمه‌نینه کی بو قضا قده‌ر اوْنو اوْردا توتموشدو. نجفین اوّره‌یی دردده گلیب بوّتوّن کئچمیشی گؤزوّندن کئچدی و اوّره‌یی قالدیٔ اوْردا کی، پریزاد نئیله‌ییر ایندی. سؤزلر کؤنلوّنده بولاق تک زینه وئریب خانلارخانئینا گؤره‌ک نه دانیشیر:

کؤچدوّ ائللر نه‌لر گلدی اوغرونا
بایقوش تک چؤللرده قالان من اوْلدوم
بوّتوّن بزیرگانلار کؤچدوّ یوردونا
مجنوّن تک چؤللرده قالان من اوْلدوم

هاردا منیم آلا گؤزلوّ همدمیم
گوّن به گوّن آرتیریٔ مؤحنتیم قمیم
نوح(ع) تکین دریاده قرق اوْلدوگمیم
گمی‌سی گیرداب‌دا قالان من اوْلدوم

نجف بیرگوّن قدم باسار اوْتاغا
قند ازیله‌ر دیله دیشه دوْداغا
اوتانجیمدان تریم آخار بوخاغا
ترسه سئودیم شیخ-ی صنعان من اوْلدوم

قیز شئعر اهلی ایدی ایشی سئچدی. دئدی: «یوْرولدوّق قاییداق.» قاییدیرلار شهر ایچینه. همدانیٔ گزه‌رکن نجفین ده گؤزوّ قالیب تیجارت خانالاردا. گؤردوّ بیر قافیله گئدیر ایصفهان شهرینه. سئوینجیندن آز قالدیٔ روحو بدندن چیخسین. سؤیله‌ییر: «تاجیرباشیٔ بیر مکتوب واریم‌دیر». گؤره‌ک بوردا نجف نه دئییر و تاجیرباشی مکتوّب‌دا نه یازیر:

۳- دؤندردی.

گئده‌ر اوْلسان یـوردا یارئن یائینا ‏ ‏ یاز آغ اوْستوْندن قاره بزیرگان
سوْرسا اگر یار منیم احوالئیمئ ‏ ‏ گوْنوْم گوْنوْمدندیر قاره بزیرگان
بختی‌میز اوْلمادی ازل‌دن باشدان ‏ ‏ گؤزل اوْلان اوْلار کیرپیک‌دن قاشدان
همدانلئ احمد یـئندیریب داشدان ‏ ‏ دوْشمـوْشم ائـوْیمده توْرا بزیـرگان
قاشئن کامان، کیرپیک‌لرین صدفی ‏ ‏ آغزئن دوْردوْر دیشین اینجی صدفی
خبر آلـسا دئـنه گـؤردوْم نجفی ‏ ‏ بیـر قـولون ایتیب‌دیر آرا بـزیـرگان

تاجیر نامه‌نی یازئب آغزئنئ باغلادئ وْ گوْنـده بیـر منزیـل طئیـی منازیـل. واختـئندا گئدیر چاتـئر ایصفهانا. نجف ده فیکیرده‌دیر کی، گؤره‌سن نامه‌نین جاوابئ هاواخت گلـه‌جـک. نجـف مـوْنتظیرکن مکتـوب پریـزادئن الینـه چاتــئر. مکتوبـو اوْخویارکن گؤروْر نجف‌دن‌دیر. قاصیده انعام وئریب اوْنون تکرار همدانا دوْنمه‌سینی ایسته‌رکن مکتوبو بئله یازئر:

دوْلاننام باشئنا آیْ خان عم اوْغلو ‏ ‏ نامه یـئتیشجه‌یین یارئم دورما گل
سنه قوربان دئدیم بوْشیرین جانئ ‏ ‏ نامه یـئتیشجه‌یین یارئم دورما گل
سن گئده‌لی اوْبـالارئم یاتمادئ ‏ ‏ قاصید سالدئم سوْراقلارئن بولمادئ
هئچ بیر زامان سنین اوْزوْن گوْلمه‌دی ‏ ‏ نامه یـئتیشجه‌یین یارئم دورما گل

قاصید بوْللو انعاملا مکتوبو آلئب بیر نئچه گوْن سوْنرا چاتدئرئر نجفه. نجف مکتوبو آلئب اوْنو اوْخوماقدادئر. خانلارخانئ آنلایـئب اوْنو گوْدوْر. نجـف مکتوبـو اوْخویارکن قـئز دا گیزلینجه اوْنا یاخئن‌لاشئب مکتوبا گؤز تیکیر. ایسته‌یـر نامـه‌نـی بوْکه کی، خانلارخانی ال اوزادئب نامه‌نی آلئر. نجف باخدئ دئـیه‌سن ایش دوْشـدوْ آشکارا. خانلارخانئ‌نـئن اوْره‌یینی آلماق اوْچوْن دئدی: «آدام آدامـئ بیـر بئلـه برکـه وئرمه‌ز. سنین عئشقین حقیقی عئشق اوْلاراق سئـوْگینه ایناننـئرام. سنی سئـوْه‌جه‌یمه هئچ شوْبهه یـوْخدور. آنجاق منیم ده ائلیم، اولوسوم، کئچه‌جـه‌یـیم وْ دوْنـه‌نـیم وار.

اوْنلاریٔ خاطئرلاماق منی سئخئر وْ داریٔخدئرئر. خانلارخانیٔ! ائیْ ایقبالئمئن اولدوزو آئیٔ، قولاق آس سان گؤرسن نه‌لر وار اوْره‌ئیمده، هئچ منی دانلامازسان!»

دوْلانـنام باشئـنا خـانیٔ / یار یانـئندان گلن واردیٔ
سنه قوربان دئدیم جانیٔ / یار یانـئندان گلن واردیٔ
من ده بیر بزیرگان خانام / سانما ازل‌دن بیـرقوشام
بیرباجئم وار بیر ده آنام / گؤزوْ یوْلدا قالان واردیٔ

ایکی سئـوْگی اوْز- اوْزه، گؤز- گؤزه بیر- بیرلری ائله بو حالدا دردلشیرلر. اوْ دئـئیر بو قولاق آسئر بو دئـئیر اوْ قوْلاق آسئر. قئز دئـئیر:

دوْلاننام باشئنا مردانه جاوان / سوْیله گؤروْم یارئن نه مکانلیٔدئر
دوْلانئم باشئنا من اوْلوم قوربان / سوْیله گؤروْم یارئن نه مکانلیٔدئر

نجف دئـئیر:

یار ائلیندن گلدی بیزه بیرخبر / پریزاد عئشقی‌له تـوتـوشام یـانام
دوْلانـئم باشئنا قادان من آلئم / سنه قوربان ائل اولوسوم هم آنام

قئز دئـئیر:

گؤزل‌لر یـئغئشئب بیزیم قصیره / حسرتیـنی چـکر بغـداد بصـیره
سئـیرانا گئدیرسن گئدک میصیره / میصیر ایندی خئئله‌ک صفاکانلیٔدئر

نجف دئـئیر:

بیزیم یـئرده پاییـز اوْلار قـئش اوْلار / سیزین یـئرده اوْردک اوْلار قوش اوْلار
سن دانـئشسان منیم گوْیلوْم خوْش اوْلار / سنه قـوربان ائـل اولـوسوم هم آنام

قئز دئـئیر:

بیر جانـئم وار بیر جان اوْچوْن بسلیئم / طوطی قومری تکین خوْش صدفلی‌یم
آدئم خانلارخانیٔ قـئلمان اهلی‌ئم / یـوْخسا پریزادئن خوْش نیـشانلیٔدئر

نجف سوْن سؤزوْنوْ بئله دئـییر:

ئقین سن نجفین دین ایمانیٔسان   میصیر ایستانبولون شیرین جانیٔسان
سئـوْیب سئـوْمه‌لی باشئمئن تاجیٔسان   سنه قوربان ائل اولوسوم هم آنام

نجف‌له خانلارخانیٔ ایصفهانا گئتمه‌یه قرارلیٔ اوْلـورلار وْ اوْوْچـو احمـددن ایجـازه آلماق اوْچوْن حوْضورونا چاتـیٔرلار. خانلارخانیٔ گؤره‌ک نه قیٔلیٔق آتاسیٔندان ایجـازه آلیٔر:

دوْلانـنام باشیٔـنا آتـا   ایذین وئر قالـماقال یاتا
یـئته‌سن ایـمانا۔ کانـا   بیـر ایلتـیماسه گلـمیشم
داغلاریٔن قاریٔ توْکوْلدوْ   باغریٔمیٔن باشیٔ سوْکوْلدوْ
الیف قددیم دال بوْکوْلدوْ   الیمـده عصـا گلـمیشم
اریسین داغلاریٔن قاریٔ   داغیٔلسیٔن گوْیلوْن قوْباریٔ
سنه قوربان قـیٔزیٔن جانیٔ   بـیر ایلتیـماسه گلـمیشم

اوْوْچو احمد حال ۔ قضییّه‌نی آرتـیٔق سوْروشارکن گؤردوْ قـیٔزیٔ ایله نجف ایصفهانا گئتمک ایسته‌ییرلر. دئدی: «دوْزدوْر کی، هله جئهیـز ایـشینه باخمامیٔـشام وْ جئهیزسیز سنی یـوْلا سامالیٔیام. آمما گئدن قورو یـئرده قالماییاجـاق کـی، قـدیم‌دن دئـییب‌لر «گلین قدمی ائله چوْبان ده‌یه‌نه‌یی ایله». اوغرونوز خوْش، یـوْلونوز آچیٔق!» خانلارخانیٔ‌ینان نجف گؤز یاشلاریٔ ایچره وْیـدالاشـارکن «بیـر داهـا گؤروْشـمک اوْزه‌ره» دئـیه‌رکن اوْز قوْیدولار ایصفهانا طرف.

گلن بوْلوْم‌ده اوْخویاجاقسیٔز کی، نه جوْر نجـفـنـن خانلارخـانیٔ گلیرلـر ایصفهاندا پریزادیٔ تاپیرلار وْ نجف، داستانـیٔن سوْنوندا اوْز اوْچ آرزادیٔنیٔ باشیٔنا یـیٔغیٔر.

نجف داستانیٛ(۴)

علیرضا ذیحق

کئچمیش بؤلۆمۆن خۆلاصه‌سی:

پریزاد کی، نجفین قـئلئنجئنا دۆشۆب ۆ شاه عابباسئن ۆزیری‌نین قـئزی‌نیٛ آلئب. مشغول اۇلور نامازا ۆ دئـئیر کی، یئددی گۆن گرک ناماز قـئلام. بو یاندان نجف همدان‌دا بیر اۇزۇچونون، احمد اۇزۇچونون، ۆاسیطه‌سی ایله تیلیسمدن چئخئب اۇزۇچو احمدین قـئزیٛ «خانلارخانی»نیٛ آلئر. ایکی‌سینه گلیرلر ایصفهانا. ایندی اۇخویاجاق سئز کی، خانلارخانیٛ شهرین کنارئندا چادئردا قالئر. نجف گلیر شهره. شاه عابباسئن آداملاریٛ بونو توتور. خانلارخانیٛ خبردار اۇلور بیر قضبلی نامه یازئر شاه عابباسا. شاه عابباس دا نجفی آزاد ائدیر. خانلارخانیٛ دا گلیر شهره. نجف ۆ اۆچ آرۆادیٛ (پریزاد، خانلارخانیٛ ۆ ۆزیرین قـئزیٛ) بیر- بیرینه یـئتیشیرلر.

آز گئدیرلر چۆخ گئدیرلر، آشئرمالاریٛ آشئرلار، کئچیت‌لری کئچیرلر ۆ اۇ زامان‌دئر کی یاۋاش ـ یاۋاش ایصفهانا بیر منزیل قالئر. نجف خانلارخانیٛ اۆچۆن دۆزگۆن بیر چادئر حاضئرلایئب اۇندان ایسته‌ئیر کی، بیر آز اۇردا قالئب دینجه‌له ۆ بو گئده شهر ایچینه گۆره اۇۋضا نه جۆردۆ. نجف گۆردۆ تاجیر لیباسئندا شهره گیرسم تانئـئیب ائله‌ئین اۇلار ۆض‌ـ اۇۋضادان یاخشیٛ باش آچانمارام. گۆردۆ بیر سائیل ۆ لیباسلارئنیٛ اۇننان عوض ائله‌دی. دئمه‌ئه‌سن سائیلین دۆیـۆنۆنۆن آچئلان زامانیٛ ایدی

ۋ خالیق ایستیر بونو فلاکت‌دن قورتارسێن. سایێل گؤردۆ لیباسلارێن دۆێمه‌لری قـێزێل‌دان جۋاهیردن لعل‌دن‌دیر. دئدی: «بو لیباس‌نان منیم لیباسێمێن اوێـونو توتمازا! باخ گؤرۆم منی سریێیب‌سن یا اۆزۆنۆ؟ حاشا خیدمت‌دن، بونلارێ اولاغێن اۆستۆنه آتاسان آپارمازا! من مسخره آدامێ دئـێیله‌م سۆۋوش چێخ گئت!» نجف دست به دست ال آتـێب لیباسلارێنێ سوێوندو ۋ چکمه‌لری آیاغێندان چێخارێب قوێدو سایێلین قاباغێنا. سایێل باخدێ بو، ال چکه‌سی دئـێیل! کوۆر آللاهدان نه ایسته‌ر ایکی گؤز! ایندی کی، آللاه یـئتیریب نێیه تیپک آتسێن! پالتارلارێ تئزلیک‌له دێیشدی‌لر ۋ سایێل سئوێنجیندن ائله اکیلدی کی کۆچه‌ـ دربندده اوێنو توتماق ماحال ایدی.

نجف سایێل قـێلێغێنا دۆشدۆ ۋ اۆز ائـوێرینی هدف ائله‌ێیب، کسدی قاپێ‌نێ. باجی‌سێ پۆنهان حێط‌دن گؤردۆ قاپێ‌دا بیر دیلنچی. گؤز اوجو باخدێقدا گؤردۆ ائیْ فلک‌ـی کجرفتار نه ایش‌لر گؤرۆسن ائله بیل بو منیم قارداشێم‌دێر نه سایێل. یاخێنا گئده‌رکن گؤزلریندن تانـێدێ اوێنو ۋ گؤردۆ اصیل قارداشێ‌دێر بو. باجێ قارداش قوێل‌ـ بوێـون اوێلوب سئوێنج یاشلارێ گؤزلریندن آخدێ. آنا مۆنتظیردیر قـێز گلسین، گؤردۆ یـوباندێ. دالێجا گئتدیک‌ده گؤردۆ بیر سایێل‌له قوێل‌ـ بوێـون اوێلوب! اوێردان آغاجێ گؤتۆرۆب قێزێ هدف ائله‌دی. گاه قـێزێ تاپدێر، گاه سایێلی کی، اوێنلارێ آیـێرسێن بیرـ بیریندن. قـێز آغلارکن دئدی: «ۋورما آنا سؤزۆم ۋار!»

دۆلانـنام باشێنا آنـا	آنا قارداشێم گلیب‌دیر
یـئته‌سن ایـماناـ کـانـا	آنا قارداشێم گلیب‌دیر
فقـیرین قلبیـنه دێـمه	بنفشه قددیـمی ائـمه
قوێللارێن قوروسون دۆێمه	آنا قارداشێم گلیب‌دیر
چوێخ دۆلانـێب داغێ داشێ	دیده‌لریم تۆکۆر یاشێ
پۆنهانـێن نجف قارداشێ	آنا قارداشێم گلیب‌دیر

بو سؤزلرده ائشیت‌گیلن کیمدن پریزاددان. باخدیٔ سن اؤلمه‌یه‌سن خبرزاد وار. گؤره‌سن نه اولوبدو نه بؤلوشور بونلار بوردا. قیز بئله باخاندا گؤردو دوستو تاپیلیب. قیز سئوینجیندن آز قالدیٔ پنجره‌دن اؤزون آتسین ائشیه. سسلندی آناجان آدام سایلی وورماز. بلکه بیر دردی وار شاید جاوان‌دیر توی پولو ایستیر. دئمه‌یه‌سن وزیرین قیزیٔ دا اوتوروب باخیر. پریزاد نجف قیلیغیندا سایلی چکدی ایچری و ائهمالجا هرزادیٔ قایناناسینا آنلاتدیٔ. گؤردو بوردا حیله لازیم‌دیر حیله. وزیرین قیزیٔ‌نین خبری یوخ. پریزاد نئیله‌ییر، آچیر صاندیغیٔ، بیر دست حاضیری اعیانی لیباس قویور نجف‌ین قاباغینا. لیباسلاریٔ گئییب هره‌سی بیر صندل‌ده نارین‌دان باشلاییرلار صوحبته. وزیرین قیزیٔ ایچری گیرجک گؤردو نجف بیر ایدی اولدو ایکی. بونلارین هانسیٔ اصل‌دیر هانسیٔ بدل سئچه بیلمیر وزیرین قیزیٔ. پریزاد گؤردو وزیرین قیزیٔ ناراحات‌دیر و ایشین نه اولدوسوندان خبرسیز. گؤرک پریزاد بونو نه قیلیق باشا سالاجاق:

دولاننام باشینا وزیرین قیزیٔ — سنین یارین، منیم بوتام گلیب‌دیر
هیجران آتشینه یاندیردیٔ بیزی — سنین یارین، منیم بوتام گلیب‌دیر
قاشلارین قارادیر؛کیرپی‌یین شوه — ساچلارین یلدادیر وئرمه‌سن یئله
اؤزو اؤز الیمله دوشموشدو سئحره — سنین یارین، منیم بوتام گلیب‌دیر

وزیرین قیزیٔ دئدی: «منیم شئعردن باشیم چیخماز! آچیق دیٔ گؤروم نه اولوب؟!» پریزاد ال آتیب یاسمن زولف‌لرین، بوللور تک توکدو اوزونه و ایشین نه اولدوسونو آنلادارکن بئله دئدی:

وزیر قیزیٔ قویٔ دولانیم باشینا — گلدک دئیه‌ک خانلارخانیٔ خوش گلدین
رحمین گلسین گؤزدن آخان قانینا — گلدک دئیه‌ک خانلارخانیٔ خوش گلدین
عاصیٔ دئسه‌ن من هامیدان عاصیٔ‌یام — گؤزل دئسه‌ن گؤزل‌لرین خاصیٔ‌یام
من ده سنین تک بیر قیز تایفاسیٔ‌یام — گلدک دئیه‌ک خانلارخانیٔ خوش گلدین
سینه‌می یاندیران عئشقین کؤزودور — آدیٔ خانلارخانیٔ اوچو احمد قیزیٔ‌دیر

اوٓدا بیرتک نجف‌خانـێن گۆزۆدۆر   گئدک دئیه‌ک خانلارخانیٔ خوش گلدین

وئزیرین قـیٔزیٔ بیلمیر آغلاسێن بیلمیر گۆلسۆن. هیرسیندن آنجاق چێخێب دۆز گئتدی آتاسیٔنێن یانـێنا. باش‌دان کئچه‌نی آنلادارکن شاه عابباسیٔ دا جریان‌دا قویدولار. ایش بوردا پێرتلادیٔ. آللاه هئچ کسین ایشین بولاشدیٔرماسێن. مأمور یـوللادیٔ نجفی توتدولار. ایستیرلر بوینون وورسون‌لار کی، تاجیرلرین خبری اولدو. پریزاد گئدیب هر بیرزادیٔ آچێقجاسێنا تاجیرلره آنلاتمێشدیٔ. اونلار گلیب خاهیش ایلتیماس‌لا شاه‌دان ایسته‌دیلر کی، حقیقت بیلی‌نین‌جه موهلت وئرسین. اگر گۆناهکارسا ایختییار همیشه شاهێن‌دیٔر. نجف زینداندا قالسین گؤرک آیننده نه جۆر اولور. نجف بیر نامه یازدیٔ وئردی قاصیده یـئتیرسین پریزادا او دا گؤتۆرسۆن خانلارخانـێنا. خانلارخانیٔ چۆن صاحیب شمشیردی، قێلێنج، قالخان، خدنگ، اوخ و یای‌لا مۆنتظیردیر. نیگران‌دیٔر کی، نجف هاردا قالدیٔ. نیئه بو قدەر یـوباندیٔ! پریزاد خانلارخانـیٔنیٔ گؤردۆک‌ده اورک‌لندی و سرگۆذشتینی آچێب دئدیکده باهار بولودو تکین گؤزلریندن یاش تؤکۆلدۆ. نجفین نامه‌سینی خانلارخانیٔ اوخودوقدا، بیر شئعر یازێب قاصید ایله شاه عابباسا گؤنده‌ردی:

بیزدن سلام اولسۆن او شاه عابباسا   دئـێنه شئێخ اوغلونا، مئیدانا گلسین
گؤتۆرسۆن لشگری قایـێتسێن دالیٔ   دئـێنه شئێخ اوغلونا، مئیدانا گلسین
بئلیمده واریٔمدیٔر میصری قێلێنجێم   بیلک‌ده واریٔم‌دیٔر یـئددی نرگۆجۆم
داغێدیٔب حاصاریٔ قصری یـێخارام   دئـێنه شئێخ اوغلونا، مئـیدانا گلسین
اوچو احمد قـیٔزیٔ خانلارخانیٔ‌یام   قوۆقا گۆنۆ من دوشـمانیٔ تانێرام
نجف سوۆداگرین قوچ قوربانیٔ‌یام   دئـێنه شئێخ اوغلونا، مئـیدانا گلسین

قاصید مکتوبو شاه عابباسا یـئتیردیکده، بیر قێزێن تک جانـێنا داغلاردا مسکن سالماغێنداڹ و اونا بو قێلێق‌دا مئـیدان اوخوماغێندان خوشو گلدی. شاه اونون جسارتینه حئـیران قالێب قاصیده حۆکم وئریب اونو قصره دعوت ائله‌دی. خانلارخانیٔ قصره

گیریب شاه عابباسئین حوضورونا چاتارکن اوزوندن نیقابئ گؤتوروب تئل‌لرینی افشان ائتدی و سئوگیلی‌سی نجفی ایسته‌دی. شاه امر ائتدی نجفی گتیردیلر. گؤرک نجف، شاه عابباسا نه دانیشیر:

شاهیم سن صاحیب نظرسن	دیلیم دئیه‌ر العفو العفو
قوشونون وار هزار هزار	نجف دئیه‌ر العفو العفو
شاهیم سن صاحیب کامال‌سان	اؤلکه‌لردن باج آلان‌سان
احوالیما بد گومان‌سان	نجف دئیه‌ر العفو العفو

شاهین هیرسی سویوب نجفی عفو ائده‌رکن اوچ سئوگیلی‌سینی بیر یئره یئغیب هامی‌سینا بیرلیکده توی توتدو. ائله بیر توی کی قیرخ گئجه قیرخ گون شنلیک ایصفهانی بورودو. آللاه هامینی مورادینا چاتدیرسین نجف ده مورادینا چاتدی.

داستانداکی آدلار:

ایصفهان	میصری قیلینج	مجنون شیخی صنعان
بئهبهان	پریزاد	نوح(ع)
الخاچ چیمه‌نی	گونش(دایه)	بغداد
محمّد سوداگر	یوسیفی کنعان	بصره
احمد سوداگر	اوچو احمد	میصیر
مولای موتّقین	همدان	قیلمان اهلی(خانلارخانی)
نجف	خانلارخانی	پونهان(نجفین باجیسی)
شاه عابباس	«هل اتی» سوره‌سی	